

ARCHIV NM – VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2002

1. Tvorba sbírek – charakteristika akviziční činnosti

a) *Počet nových přírůstků*: celkem: 31 přírůstkových čísel

Získáno nákupem:

1. Jaroslav Honc, 6.–10. část osobního fondu, kart. 101–220, př. č. 17, 21, 23, 26, 31/2002 (zapláceno v r. 2000).

Dary:

1. Gramofonová deska s projevem TGM 1928 a dokumentace k roku 1968 a 1989 (2 kart. + 1 složka), př. č. 1/2002, darovala Marie Šetřilová;
2. František Vencovský, 2.–3. část osobního fondu, korespondence s K. Englišem a xerokopie článků o něm (1 kart.), př. č. 2, 4/2002, daroval původce;
3. Publikace „Svědectví map“, př. č. 3/2002, daroval SÚA;
4. Michal Reiman, 2.–3. část osobního fondu (13 kart.), př. č. 13, 16/2002, daroval původce;
5. 4 reprodukce historických map, př. č. 14/2002, daroval Výzkumný ústav geodetický, typografický a kartografický;
6. Max Švabinský, 50 portrétů českých osobností z let 1896–1924 (1 složka), př. č. 19/2002, darovala Marie Semrádová;
7. Historický kroužek, materiály z činnosti spolku (1 složka), př. č. 20/2002, daroval P. Josef Svoboda;
8. Ján Mlynárik, část osobního fondu (11 kart.), př. č. 22/2002, daroval původce;
9. Cyril Dušek, dodatek k osobnímu fondu (2 listy), př. č. 24/2002, darovala Hermína Dušková;
10. Antonín Blabolil, dodatky k dokumentaci Čs. strany lidové, voleb a Sdružení pro pomoc mentálně postiženým (2 kart., 3 seš., 1 složka), př. č. 25/2002, daroval Ant. Blabolil.
11. Složka korespondence oddělení prehistorie NM o Janáčkově sbírce, 1950–1953, př. č. 29/2002, daroval PhDr. Karel Sklenář, DrSc.

Převody z jiných institucí:

1. Václav Dobruský, část osobního fondu (1 kart.), př. č. 5/2002, převod ze SÚA;
2. Karel Kazbunda, část osobního fondu (3 kart. + 1 složka), př. č. 6/2002, převod ze SÚA;
3. Jan Slavík, část osobního fondu (4 kart.), př. č. 7/2002, převod ze SÚA;
4. Zdeněk Štich, část osobního fondu (3 kart.), př. č. 8/2002, převod ze SÚA;
5. Anna Vetterová, část osobního fondu (5 kart.), př. č. 9/2002, převod ze SÚA;
6. August Zátka, část rodinného fondu (4 kart. + 12 balíčků), př. č. 10/2002, převod ze SÚA;
7. Václav Žáček, část osobního fondu (3 kart.), př. č. 11/2002, převod ze SÚA;
8. Čs. abstinentský svaz, část úředního fondu (5 kart.), př. č. 12/2002, převod ze SÚA;
9. Jan Peisker, část osobního fondu (12 dopisů), př. č. 15/2002, převod ze SÚA;
10. Antonín Blabolil, dodatek do dokumentace Čs. strany lidové (1½ kart.), převod ze SÚA;
11. Karel Guth, část osobního fondu (1 kart.), př. č. 27/2002, převod z ÚA AV ČR;
12. Václav Král, část osobního fondu (8 kart.), př. č. 28/2002, převod z ÚA AV ČR.
13. Dopis Joachima Barranda D. Ochlerovi z 12. 5. 1882, opis pořízený Barrandem, př. č. 30/2002, převod z odd. paleontologie NM.

Výměnou jsme delimitovali:

Do SÚA:

Kollmann Hynek, 2 kart.
Patzaková Anna, 4 kart.
Pelikán Josef, 23 kart.
Schieszl Josef, 2 složky
Sommer-Batěk Alexandr, 1 kart.
Šmeral Bohumír, 1 kart.
Sekretariát arcivévody Ludvíka Salvátora, 4 kart.
Společnost přátel starožitností českých, 26 kart., 1 složka, 6 balíků knih
Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém, 1 složka
Mládež národního souručenství, 1 složka
Ústřední matice školská, 1 kart.
Zemská statistická kancelář, 1 složka

Do ÚA AV ČR:

Šimák Josef Vítězslav, 7 kart.

Do LA PNP:

Pelda Miloš, 1 kart.

2. Odborné zpracování sbírek, péče a jejich badatelské využití

a) Odborné zpracování sbírek:

Evidence II. stupně: plán: ANM je mimo evidenci CES MK ČR

Zpracování fondů:

Milena Běličová: uspořádala drobný fond Společnost vysokoškolských odborných úředníků NM v Praze (1 kart., 53 inv. č.), má rozpracovanou písemnou část osobního fondu fotografa Karla Hájka;

Libor Jůn: dokončuje osobní fond Vilém Hromádka, má rozpracovaný rodinný fond Herzogenberg;

Jarmila Pešková: má rozpracovaný osobní fond Jaroslav Jiljí Jahn;

Lucie Swierczeková: zpracovala úřední fond Jednota starých českých rodů (4 kart., 255 inv. č.), má rozpracovaný rodinný fond Zátkovi;

Miroslava Vandrovcová: dokončila zpracování osobního fondu Josef Janáček (47 kart. + 15 kartoték, 2586 inv. č.), a zpracovala osobní fond Jaroslav Porák (8 kart. + 2 krabičky, 303 inv. č.).

Studenti oboru archivnictví FF UK zpracovali v rámci odborné praxe:

Martina Maříková: osobní fond Václav Dobruský (2 kart., 148 inv. č.);

Jakub Zouhar: osobní fond Blažena Rynešová (2 kart., 37 inv. č.).

b) Změny v uložení sbírek a ve vybavení depozitářů. Stav depozitářů:

V souvislosti s generální inventurou fondů a sbírek se letos podařilo vymezit dosud neurčené fondy a dokumentační sbírky, určit a založit všechny jednotliviny nalezené při stěhování i různé resty z minulosti (M. Běličová, L. Jůn, L. Kroupová, M. Vandrovcová). Archiv má v současné době 830 samostatně evidovaných fondů a sbírek.

Stav depozitáře v Terezíně byl letos ovlivněn srpnovou povodní, při které byla zasažena sbírka pečetních typářů a sbírka pečeti. Téměř 40.000 pečeti muselo být evakuováno z místnosti 0-181, ošetřeno ajatinem a nově uloženo na regálech v místnosti 0-186, získané převodem od odd. prehistorie (9. 1. 2003 byly dále evakuovány do místností I-197, 198 v 1.patře). V místnostech 1. patra se zvýšila vlhkost a začaly se šířit plísňe, zatím na obalovém materiálu a textilních částech archiválií (kalouny desek, plátěné hřbety a vazby aj.). Získali jsme 1 nový odvlhčovač ke sbírce pečeti, potřebovali bychom nutně 17 dalších do zbývajících místností (požadavek do investiční komise na r. 2003).

e) Počet předložených a zapůjčených předmětů domácím a zahraničním badatelům:

Celkem bylo ve studovně předloženo 1419 kartonů, listin a dalších jednotlivin, tj. průměrně 6 kartonů na 1 badatele.

Z toho 96 kartonů a další jednotliviny zahraničním badatelům.

f) Počet badatelů a badatelských návštěv:

V roce 2002 byl oproti předchozím několika rokům zaznamenán mírný pokles badatelské aktivity, což bylo způsobeno uzavřením studovny v srpnu a září kvůli povodni, malování a stavebním úpravám a omezením expedice kartonů z Terezína z důvodu povodně.

Počet badatelů: 16 zahraničních + 225 domácích = 241 vyplněných badatelských listů; tj. o 35 badatelů méně než v roce 2001.

848 badatelských návštěv, tj. o 80 méně než r. 2001.

3. Prezentace sbírek:

I. Výstavy ve vlastních a v dlouhodobě pronajatých prostorách:

Archiv NM neměl v roce 2002 vlastní samostatnou výstavu.

V. Zápůjčky sbírkových předmětů na výstavy:

A: domácí: název výstavy, místo konání, termín, počet zapůjčených předmětů:

1. „Baroko na Kolínsku II“, Regionální muzeum Kolín, 15. 3.–30. 4. 2002, 2 ks;
2. „Čeští antropologové světového významu Jindřich Matiegka a Jiří Malý a Mělník“, Okresní muzeum Mělník, 28. 3.–21. 4. 2002, 24 ks;
3. „Doma v cizině. Češi ve Vídni ve 20. století“, Muzeum města Brna, 18. 6.–3. 11. 2002, 2 ks + 1 celý karton;
4. „Svobodní zednáři v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 25. 10.–31. 3. 2003, 43 ks;

B: zahraniční: název výstavy, místo konání, termín, počet zapůjčených předmětů:

1. „Česko-lotyšské vztahy ve 20. století“, stálá výstava na Velvyslanectví ČR v Rize, v průběhu roku putovní po dalších institucích v Rize (Parlament, Dům novinářů aj.), vystaveny naskenované kopie 17 ks archiválií.

(V jednání je zápůjčka 2 archiválií na výstavu „Alte Klöster, neue Herren“ v Bad Schussenried, kterou připravuje na rok 2003 Württembergisches Landesmuseum Stuttgart, Dr. Timo John).

VI. Katalogy výstav a jiné publikace k výstavám: žádné

4. Ostatní kulturní aktivity

Exkurze do Archivu NM:

- 23. 4. Exkurze pro studenty historie FFUK, doc. PhDr. Jiří Štaif, CSc. (J. Čechura);
- 13. 5. Exkurze pro studenty historie FF UK, doc. PhDr. Ivan Jakubec, CSc. (J. Čechura);
- 7. 11. Exkurze pro studenty VI.–VIII. ročníku Gymnázia Thomase Manna (M. Vojáček);
- 12. 11. Exkurze pro studenty V. ročníku Gymnázia Thomase Manna (M. Vojáček);
- 13. 12. Exkurze pro studenty 1. ročníku Pedagogické fakulty Technické univerzity Liberec (L. Jůn).

Přednášková činnost:

Jaroslav Čechura:

- 5. 3. „...člověk není dřevo“ (studujme tradiční kulturu), přednáška při výběrovém řízení na FF UK

5. Vědeckovýzkumná činnost, činnost pedagogická a organizační

I. Přehled řešených vědeckovýzkumných úkolů

Jaroslav Čechura

V rámci širšího plánu zpřístupňování prací Josefa Pekaře dokončil přípravu edice *Korespondence Josefa Pekaře a Františka Teplého* (odevzdáno do tisku, vyjde ve Sborníku NM-A).

Pracuje na knize *Příběh Knihy o Kosti* (nabídnuto nakladatelství Argo).

II. Účast na vědeckých konferencích:

Milena Běličová:

Pracovní seminář „Katalogizace sfragistického materiálu: pečetě, pečetidla, odlitky v archivech ČR – současný stav“, 9. 4. 2002 v SÚA Praha;

Konference „Muzeum a změna“ (o transformaci sbírkotvorné činnosti), 17. 10. 2002 v Pantheonu NM (první část dopoledního bloku);

Vědecký seminář „Sociální dějiny dnes“ pořádaný Ústavem hospodářských a sociálních dějin FF UK, 8. 11. 2002, Zelená posluchárna UK.

Jaroslav Čechura:

Pracovní seminář „Husitologické bádání v 50. a 60. letech 20. století“, 16. 1. 2002, PF UK;

Konference „Broumovský urbář z roku 1676“, 3. 10. 2002, SObA Zámorsk, přednesl referát „J. G. Hesselius – významný barokní regionalista“;

Vědecký seminář „Sociální dějiny dnes“ pořádaný Ústavem hospodářských a sociálních dějin FF UK, 8. 11. 2002, Zelená posluchárna UK, přednesl referát „Co také skrývá kriminalita v raném novověku“;

Seminář „František Graus – člověk a historik“ pořádaný Výzkumným centrem pro dějiny vědy, 10. 12. 2002, Šporkův palác, přednesl referát „František Graus jako vítěz (Dějiny venkovského lidu v době předhusitské II)“.

Libor Jůn:

Pracovní seminář „Husitologické bádání v 50. a 60. letech 20. století“, 16. 1. 2002, PF UK;

Seminář „František Graus – člověk a historik“ pořádaný Výzkumným centrem pro dějiny vědy, 10. 12. 2002, Šporkův palác.

Jarmila Pešková:

Konference „Místo národních jazyků ve výchově, školství a vědě v habsburské monarchii 1867–1918“, 19. 11. 2002, Vlastenecký sál Karolina.

Prezentace vzpomínkového sborníku na PhDr. Karla Kučeru, 2. 10. 2002, Malá aula Karolina.

Miroslava Vandrovcová:

Pracovní seminář „Husitologické bádání v 50. a 60. letech 20. století“, 16. 1. 2002, PF UK;

Přednáškový cyklus k problematice uplatňování mezinárodních norem pro popis archivních fondů pořádaného ve spolupráci SÚA, AS MV ČR, ČAS, ČIS a Státního archivu ve Florencii, 20. 6. 2002 v SÚA Praha;

Vědecký seminář „Sociální dějiny dnes“ pořádaný Ústavem hospodářských a sociálních dějin FF UK, 8. 11. 2002, Zelená posluchárna UK;

Seminář „Povodeň, co dál“, 18. 11. 2002, přednáškový sál NM.

III. Pedagogická činnost v rámci vysokoškolské výuky:

Jaroslav Čechura:

Do 30. 5. externě FF UK, Ústav hospodářských a sociálních dějin; výběrová přednáška, výběrový seminář a diplomový seminář; obhájeny 3 diplomové práce, 2 PhD. disertace, další v lednu 2003.

Od 1. 6. hlavní pracovní poměr na Ústavu českých dějin – profesor

Libor Jůn:

Přednáška a seminář „Obecné dějiny 1945–1989“ (LS 2002) a přednáška „Vybrané kapitoly z dějin umění a kultury 20. století“ (ZS 2002) na katedře dějepisu a didaktiky Pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci, 1 den v týdnu.

V. Organizační činnost v rámci vědních oborů, muzejnictví atd.

Jaroslav Čechura:

– člen komise pro státní a rigorosní zkoušky pro obor historie – FF UK (tzv. zástupce státu).

– člen oborové rady hospodářských a sociálních dějin FF UK

– člen redakční rady Historický obzor

– člen redakční rady Sborníku NM, řada A, historická

– vedoucí redaktor Časopisu Národního muzea, řada A, historická

VI. Spolupráce se zahraničím

Zahraniční konference:

Jaroslav Čechura:

Konference „Mitteleuropa im 14.–17. Jahrhundert – eine Region oder Region der Regionen?“, 20.–22. 11. 2002, Univerzita Varšava, přednesl referát „Böhmische Ländern zwischen Husitismus und Gegenreformation. Eine historische Reflexion zum Forschungsstandes der sozioökonomischen Entwicklung von 1400 bis 1650“.

Lucie Swierczeková:

IV. Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich, studentská sekce, 12.–13. 9. 2002, Štětín, kde přednesla referát „Vzdělávání archivářů v České republice a jejich uplatnění na trhu práce“.

Zahraniční badatelé (jméno, místo, stát, příp. název instituce)

1. Agičič Damir, Záhřeb, Chorvatsko
2. Agnew Hugh L., Washington, USA
3. Alexejev Alexej, Moskva, Rusko
4. Archer John Perry, Diou (École de Chartes, Paříž), Francie
5. Ďulovič Erik, Košice, SR
6. Gniazdowski Matensz, Varšava, Polsko
7. Hauner Milan, Madison, USA
8. Krueger Rita, New York, USA (přechodně Florencie, Itálie)
9. Langballe Hans, Viborg, Dánsko
10. Muradová Tatjana, Moskva, Rusko
11. Nenaševa Zoja, Moskva, Rusko
12. Ogilvie Sheilagh, Cambridge, Velká Británie
13. Schweizer Claudia, Vídeň, Rakousko
14. Stanko Przemyslaw, Brzeszce, Polsko
15. Vörös Ladislav, Kolárovo, SR
16. Ziahuczova Olga, Moskva, Rusko

VII. Bibliografie pracovníků:

CHALUPA, Aleš – ČECHURA, Jaroslav – RYANTOVÁ, Marie:

Berní rula 8-9. Boleslavský kraj, Státní ústřední archiv, Praha 2001, 443 stran (vyšlo zjara 2002)

[ISBN 80-85475-79-0]

ČECHURA, Jaroslav – KÁRNÍK, Zdeněk:

Antologie studijních textů k novověkým sociálním dějinám, Praha, Karolinum 2002, s. 9–23 (úvod), s. 23–44, 53–58, 74–78, 83–94, 104–107 (edice dokumentů).

[ISBN 80-246-0341-1]

ČECHURA, Jaroslav:

Archiváři Národního muzea ve dvacátém století, In: (red. J. Psíková), Archiváři ve XX. století. Sborník příspěvků z konference uspořádané ve dnech 18.–19. září 2001 v Jindřichově Hradci, Jindřichův Hradec 2002, s. 49–54

[ISBN 80-238-8723-8]

ČECHURA, Jaroslav:

F. Matějek, Cesta poddaného lidu na Moravě ke znevůli, Brno 2000, In: Prager Wirtschafts- und sozialhistorische Mitteilungen/Prague Economic and social history papers, 6, 2001/2002, s. 229–232.

[ISBN 80-7308-031-1]

ČECHURA, Jaroslav – HLAVAČKA, Milan – MIKULEC, Jiří:

Královská trilogie, Rybka Publishers Praha 2002, s. 8-84, 190-289, 396–473.

[ISBN 80-86182-67-3]

ČECHURA, Jaroslav:

Sedlák v českém středověku, In: (edd.) Martin Nodl-František Šmahel, Člověk v českém středověku, Argo Praha 2002, s. 356–373.

PEŠKOVÁ, Jarmila:

K antisemitským aktivitám Národního souručenství v letech 1939–1944, In: *Retribuce v ČSR a národní podoby antisemitismu*, Sborník příspěvků. ÚSD AV ČR a Slezský ústav Slezského zemského muzea, Praha-Opava 2002, s. 161–172.
[ISBN 80-86224-35-X]

SWIERCZEKOVÁ, Lucie:

„...aby nás Pán Bůh při dobrém rozumu zachovati ráčil.“ (odraz politických a válečných událostí v rodinné kronice žehuňských mlynářů). In: *ČNM 171*, 2002, s. 103–111.
[ISSN 0139-9543]

VOJÁČEK, Milan:

Vhodná partie pro syna vůdce národa. Nežádoucí sňatek Bohuše Riegra a Marie Červinkové aneb „rodinná tragédie“. In: *Kuděj. Časopis pro kulturní dějiny 4*, 2002, č. 1, s. 47–56.
[ISSN 1211-8109]

VOJÁČEK, Milan:

Literární mystifikace aneb jak také může vznikat životopis (Okolnosti vzniku životopisu Františka Ladislava Riegra). In: *ČNM 171*, 2002, s. 98–102.
[ISSN 0139-9543]

6. ZÁVĚREČNÝ KOMENTÁŘ

Hlavním úkolem Archivu NM v roce 2002 bylo provedení tzv. **generální inventury JAF**, nařízené Archivní správou MV ČR. Inventura byla prováděna ve všech archivech ČR k roku 2001 – Archivu NM byl povolen roční odklad kvůli úklidu fondů po stěhování z Křince do Terezína.

Jednotliví pracovníci archivu se podíleli na inventuře v následujícím rozsahu:

Milena Běličová: 45 fondů a sbírek, tj. 898 kartonů + 1181 typářů + 2413 pergamenů;
Jaroslav Čechura: 3 fondy, tj. 54 kartonů;
Libor Jůn: 39 fondů a sbírek, tj. 957 kartonů;
Libuše Kroupová: 16 fondů a sbírek, tj. 69 kartonů;
Jarmila Pešková: 16 fondů a sbírek, tj. 291 kartonů;
Marie Semrádová: 3 fondy a sbírky, tj. 30 kartonů;
Lucie Swierczeková: 16 fondů a sbírek, tj. 55 kartonů;
Miroslava Vandrovcová: 25 fondů a sbírek, tj. 983 kartonů + 554 rukopisů;
Milan Vojáček: 25 fondů, tj. 429 kartonů;
Martina Maříková (praktikantka): 1 fond, tj. 2 kartony;
Jakub Zouhar (praktikant): 1 fond, tj. 2 kartony.

Fyzická inventura zpracovaných fondů byla dokončena k 30. 11. Během prosince a ledna Milena Běličová postupně vkládá vyplněné inventurní protokoly od všech pracovníků (189 ks), doplněné o další údaje, do databáze PEvA. Vyplňuje záznamy i o všech nezpracovaných fondech a sbírkách – celkem 830 karet JAF. O konečném výsledku bude podána podrobnější zpráva po celkovém dokončení, včetně přehledných statistik, které evidenční program umožňuje.

V poslední evidenci, kterou má Archivní správa, bylo obsaženo 625 karet JAF, v uplynulém roce jsme vymezili dalších 205 fondů a sbírek. Část z nich jsme v posledních letech nově získali (koupě, dary, delimitace), část vznikla popisem celků vyčleněných při úklidu po stěhování celého archivu do Terezína a rozčleněním muzejní registratury.

V srpnové povodni obstál archiv relativně dobře – ukázalo se, že budova Na Zátorách 6 stojí mimo záplavovou oblast. V souvislosti s možností další povodně by bylo pro jistotu třeba vyřešit okénko do sklepa (nelze zavřít), příp. kanál na dvorku, který by mohl ohrozit depozitáře.

V Terezíně byla v jedné místnosti v přízemí vážně poškozena sbírka pečeti, větší část se však podařilo desinfikovat a zachránit. Naléhavým problémem zůstává postupně se zvyšující vlhkost v archivních depozitářích v 1. patře, kde se ve větší míře začíná objevovat plíseň. Situaci bude třeba řešit v tomto roce nákupem většího počtu odvlhčovačů a vlhkoměrů (17 ks).

V objektu **Na Zátorách 6** se letos (díky odd. technické správy NM) podařilo provést několik úprav:

1. byly nově vybudovány betonové schody do sklepa a jejich okolí opatřeno sanační omítkou (na které už je, bohužel, černá a bílá plíseň);
2. byla vymalována studovna, dvě pracovny, kuchyň, schodiště a všechny chodby; ve studovně byl koberec pro lepší údržbu nahrazen PVC;
3. bylo navázáno jednání se sousedem Ing. Predragem Ivanovičem (Na Zátorách 4), z jehož pozemku proniká západní zdí do našeho objektu vlhkost. Sbírkový tým zatím ohrožený nejsou.

Získali jsme 2 nové počítače a díky oddělení AIS byla uvedena do provozu počítačová síť.

Plán na rok 2003:

1. Zpracovávání a předkládání fondů a sbírek;
2. Práce na vědeckovýzkumných úkolech podle plánu. Na projektu „Před objektivem T. G. Masaryk – Hradní fotoarchiv 1918–1933“ začneme alespoň částečně pracovat (sopis fotografií), přestože jako grantový projekt opět nebyl na MK ČR z důvodu povodní přijat;
3. Podíl na výstavě „Voda a život“ (komisařem výstavy za HM je Mgr. Libor Jůn);
4. Výstava „V práci a vědění jest naše spasení.“ František Ladislav Rieger 1818–1903 (scénář Mgr. M. Vojáček), od října 2003.

Personální stav oddělení k 31. 12. 2002

VŠ pracovníci: PhDr. Milena Běličová – pověřena vedením
Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. – vědecký pracovník, ½ úvazku
Mgr. Libor Jůn
Mgr. Jarmila Pešková (35 hod. týdně)
Mgr. Miroslava Vandrovcová

SŠ pracovníci: Marie Semrádová
Lucie Swierczeková – studentka FF UK, ½ úvazku

uklízečka: Libuše Kroupová

civilní služba: Mgr. Milan Vojáček (do 28. 2. 2003, od 1. 3. 2003 bude přijat na VŠ
½ úvazek)